

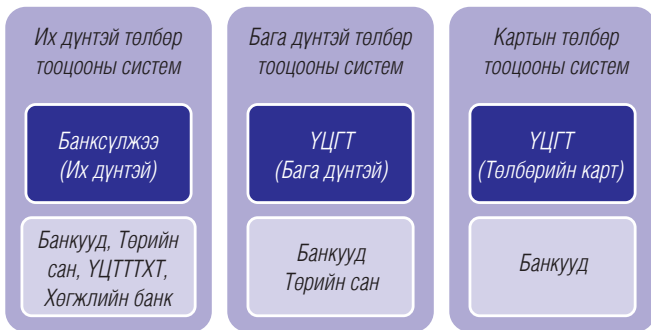
СЭДЭВ 12:

МОНГОЛ УЛСЫН
ТӨЛБӨРИЙН
СИСТЕМ

Төлбөр гүйцэтгэгчээс төлбөр хүлээн авагчид мөнгөн хөрөнгийг шилжүүлэх үйл ажиллагаа, түүнийг зохицуулах, гүйцэтгэх эрх бүхий байгууллага, энэ үйл ажиллагаанд мөрдөх хууль тогтоомж, дүрэм, журам, гэрээ болон техник технологи бүхий дэд бүтэц, төлбөрийн хэрэгслийг бүхэлд нь хамарсан цогц нэгдлийг төлбөрийн систем гэж ойлгоно.

Ерөнхий бүтэц

“Төв банк (Монголбанк)–ны тухай хууль”–ийн 5.5, 8.2–т заасны дагуу Монголбанкны Ерөнхийлөгчийн 2006 оны 19 дүгээр тушаалаар банк хоорондын их, бага дүнтэй гүйлгээний дүнгийн хязгаарыг 1.0 сая төгрөгөөр тогтоосон бөгөөд 1.0 сая төгрөгөөс дээш буюу их дүнтэй төлбөр тооцоог “Банксүлжээ” системээр гүйцэтгэж байна. Бага дүнтэй төлбөр тооцооны систем болон картын төлбөр тооцооны системийг Үндэсний цахим гүйлгээний төв хариуцан төлбөр тооцоог 24/7 хуваариар буюу бодит цагийн горимоор дамжуулж байна.

Төлбөрийн систем дэх Монголбанкны үүрэг, оролцоо

Монголбанк нь төлбөрийн системийн үйл ажиллагаанд голлох үүрэг гүйцэтгэдэг ба үндэсний төлбөрийн системийн бодлогыг тодорхойлохын зэрэгцээ хяналт тавих, үнэлгээ хийх, шаардлагатай өөрчлөлтийг хийх замаар төлбөр тооцооны системүүдийн найдвартай, тасралтгүй, ажиллагаа, үр ашигтай байдлыг хангуулснаар мөнгөн тэмдэгтэд итгэх олон нийтийн итгэл, санхүүгийн тогтвортой байдалд дэмжлэг үзүүлдэг.

Монголбанкнаас төлбөрийн системийн найдвартай ажиллагааг хангах, харилцагчдын эрх ашгийг хамгаалах зорилгоор төлбөр тооцоонд шинээр нэвтэрч буй төлбөрийн хэрэгсэл, үйлчилгээг судлан дүгнэлт гаргаж, системийн оролцогч банкуудад холбогдох зөвшөөрлийг олгон, төлбөр тооцоог бодит цагийн горимоор, тасралтгүй дамжуулж байгаа эсэх, холбогдох журам, гэрээг мөрдөж байгаа эсэх, түүнчлэн өмнө шалгалтаар өгсөн үүрэг даалгаврыг биелүүлсэн эсэхэд хяналт тавьж, тогтмол шалгалт хийж байна.

Шимтгэл, цагийн хуваарь

Төлбөр тооцооны системүүдийн ажиллах цагийн хуваарь, дамжуулсан гүйлгээ тутмаас Монголбанкны авах шимтгэлийг дараах хүснэгтэд харуулав:

Төрөл	Ажлын Цаг	Монголбанкны авах шимтгэл
Бага дүнтэй гүйлгээ	24 цагаар	гүйлгээ бүрээс 180 төг
Их дүнтэй гүйлгээ	Ажлын өдрийн 9 – 17 цаг	гүйлгээ бүрээс 300 төг
Төлбөрийн карт ашиглан бэлэн мөнгө авах гүйлгээ	24 цагаар	гүйлгээ бүрээс 40 төг
Төлбөрийн картын үлдэгдэл шалгах гүйлгээ	24 цагаар	гүйлгээ бүрээс 10 төг

Төрөл	Ажлын Цаг	Монголбанкны авах шимтгэл
Төлбөрийн карт ашиглан худалдан авалт хийх гүйлгээ	24 цагаар	3000 төгрөг ба түүнээс их дүнтэй гүйлгээ бүрээс 20 төгрөг 3000 төгрөгөөс бага дүнтэй гүйлгээ бүрээс 1 төгрөг

Эх сурвалж: Монголбанк

Монголбанкны Ерөнхийлөгчийн тушаалаар “Монголбанкны үйлчилгээний шимтгэлийн ерөнхий нөхцөл”-ийг жил болгон шинэчлэн баталж, мөрддөг. Энэ үйлчилгээний шимтгэлийн нөхцөлд зөвхөн төлбөрийн системийн оролцогч банкуудаас Монголбанкны авах шимтгэлийг тусгасан байдаг ба харилцагчаас авах шимтгэлийг “Банкны тухай хууль”-д заасны дагуу төлбөр тооцооны үйлчилгээний үзүүлж байгаа банк нь өөрөө тогтоодог.

Банкны оролцоо

Банк нь төлбөрийн системийн үндсэн буюу шууд оролцогч бөгөөд харилцагч байгууллага, иргэдийн бэлэн болон бэлэн бус төлбөр тооцоог гүйцэтгэх эрх бүхий байгууллага юм.

Банкууд нь хуулийн этгээд, иргэдээс харилцах, хадгаламж татан төвлөрүүлж, зээл, төлбөр тооцооны үйлчилгээг үзүүлдэг. Монгол Улсад 2014 оны жилийн эцсийн байдлаар 14 банк 200 салбар, 1136 тооцооны төв, 148 тооцооны касстайгаар үйл ажиллагаа явуулж байна. Дотоодын санхүүгийн зах зээлд нийт 1484 банкны нэгж үйл ажиллагаа явуулж байгаагийн 1131 нь хөдөө орон нутагт байна.

Тоо баримт

Монголбанкнаас бэлэн бус төлбөрийн хэрэгслийг дэмжих бодлого баримталсны үр дүнд төлбөрийн картын хэрэглээ жилээс жилд хурдацтайгаар нэмэгдэж байна.

Одоогийн байдлаар Монголбанкнаас 11 банк төлбөрийн картын үйл ажиллагааны зөвшөөрөл авч, үйлчилгээг үзүүлж байгаагаас ХААН банк, Худалдаа хөгжлийн банк, Голомт банк, Төрийн банк, Хас банк нь төлбөрийн картын нэгдсэн сүлжээ буюу картын төлбөр тооцооны системд шууд холбогдсон үлдсэн оролцогч бөгөөд бусад 6 банк нь дэд гишүүн байдлаар шууд бусаар холбогдон, карт эзэмшигчийн төлбөр тооцоог гүйцэтгэж байна.

Төлбөрийн картын хэрэглээ, төхөөрөмж, гүйлгээний талаар тоо баримт дурдвал:

Гүйлгээний дүн тэрбум төгрөгөөр, тоо сая ширхгээр

Карт хэрэглэгчийн тоо	2014 он,	2015 он, II улирал		Өөрчлөлт (%)
	II улирал	Нийт	Орон нутаг	
Карт эзэмшигч	3 450 935	3 757 729	1 074 181	8.9
Карт идэвхтэй ашиглагч	1 330 306	1 835 474	500 183	38.0
Төхөөрөмжийн тоо	2014 он,	2015 он, II улирал		Өөрчлөлт (%)
	II улирал	Нийт	Орон Нутаг	
ПОС	9 977	14 018	3 113	40.5
МПОС	1 351	3 083	49	128.2
ПОБ	2 506	1 836	1 005	-26.7
АТМ	1 101	1 277	295	16.0
Бусад	-	29	-	-

Гүйлгээ		2014 он, II улирал	2015 он, II улирал		Өөрчлөлт (%)
			Нийт	Орон нутаг	
ПОС	Дүн	303.3	400.8	42.8	32.1
	Тоо	7.3	9.6	1.8	31.3
МПОС	Дүн	-	1.3	-	-
	Тоо	-	0.05	-	-
ПОБ	Дүн	255.1	52.3	9.4	-79.5
	Тоо	0.5	0.3	0.01	-37.7
АТМ	Дүн	2 141.5	1681.7	289.6	-21.5
	Тоо	25.0	37.0	7.6	48
Нийт	Дүн	2 699.8	2 136.1	341.8	-20.9
	Тоо	32.9	47.0	9.41	42.7

Эх сурвалж: Монголбанк. Дэлгэрэнгүй тоо, мэдээг Монголбанкны цахим хуудаснаас авах боломжтой.